

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

10) Første behandling af lovforslag nr. L 32:

Forslag til lov om ophævelse af lov om depositum ved ungdomsuddannelser og videregående uddannelser og gebyr ved prøveforberedende enkeltfagsundervisning til højere forberedelseseksamen.

Af Rahbæk Møller (SF) m.fl.
(Fremsat 3/10 91).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Socialistisk Folkeparti har fremsat forslag om, at depositumloven skal ophæves, og at indbetalte deposita skal tilbagebetales inden den 1. januar 1992, medmindre indbetalerne har mistet retten til tilbagebetaling inden den 1. november 1991. Forslagsstillerne begrundet forslaget med, at loven ikke har virket adfærdsregulerende, og at det alene er et fordyrende led og en administrativ belastning.

Det er jeg ikke enig i. Loven er forholdsvis ny, og hvis der er noget, der skaber administrative belastninger, er det først at indføre ordninger og derefter afskaffe dem igen. Det er virkelig det mest tåbelige, man overhovedet kan gøre, vil jeg gerne starte med at sige. Hvis man ellers lod loven være i fred og gav den en chance, vil jeg gerne lægge hovedet på blokken for, at den, især hvad angår de videregående uddannelser, virker aldeles fortræffeligt. Institutionerne har fået et bedre grundlag for planlægningen, de har fået lettere ved at besætte tomme pladser, de ved, hvor de er henne i en grad, som de ikke ville gøre, hvis ikke man lige skulle vedlægge disse 500 kr., når man bestiller pladsen.

Hvis der ikke sker ændringer, vil ressourcefordelingen fra 1992 blive gjort afhængig af de indbetalte deposita, og det vil skabe en højere grad af overensstemmelse mellem det antal, der faktisk starter på uddannelserne, og tildelingen af ressourcer. Her har ordningen altså en yderligere funktion, og hvis den afskaffes, skal der sættes en anden administrativ foranstaltning i stedet.

Inden for ungdomsuddannelserne har der været indkøringsvanskeligheder, og der er ikke endnu etableret de administrative rutiner med dataoverførsler, som kan muliggøre samme fordele som ved de videregående uddannelser, men rutinerne vil kunne indføres inden for en kort tidshorisont, sådan at den centrale depositumadministration kan indskrænkes til alene at være et såkaldt edb-knudepunkt. Det vil især på uddannelsesinstitutionerne betyde en administrativ lettelse og spare ressourcer.

Hvad den enkelte uddannelsessøgende angår, er det ikke sådan, at ordningen er fordyrende. Der er tale om et depositum på 300 kr. i ungdomsuddannelser og 500 kr. i videregående uddannelser, og det tilbagebetales, når man har afsluttet uddannelsen. En opsparing af denne størrelsesorden kan ikke være en økonomisk belastning for de studerende.

Ordningen medfører ikke det, som forslagsstilleren kalder en uacceptabel administrativ belastning. Der har været nogle indkøringsvanskeligheder, men på længere sigt vil administrationen kunne forløbe uden særlige problemer, især hvis der kunne opnås enighed om generelt at ændre ordningen til en gebyrordning, hvor beløbene ikke skal tilbagebetales, for det er tilbagebetalingen, som giver administrationen. Der er ikke nogen særlig administration i at opkræve et gebyr. Når jeg nævner det, er det, fordi jeg faktisk oprindeligt foreslog et gebyr. Det var her i salen, at det blev lavet om til et depositum, og det var ved den lejlighed, bureaukratiet kom ind i paradiset, og det kan vi da godt se på.

Den foreslåede ophævelse af depositumordningen vil have yderst uheldige konsekvenser. Det vil for det første blive dyrt, det vil koste over 100 mio. kr. i 1991, og fra 1992 og fremefter vil det om året koste 30 mio. kr. I øvrigt vil en vedtagelse af forslaget være i strid med finanslovforliget, og hvis det vedtages med henblik på ikrafttræden i 1992, vil provenutabet være mindst 120 mio. kr. i alt i 1992.

[Undervisnings- og forskningsministeren]

Jeg vil også gøre opmærksom på, at hjemmelen til gebyrordningen for hf-enkeltfag også findes i depositumloven, og denne ordning, som altså er en gebyrordning, vil forsvinde, hvis SF's forslag vedtages. Amternes tab vil være på omkring 14 mio. kr., og amterne vil naturligvis kræve bloktilskudskompensation. Dette beløb er derfor indregnet i omkostningerne.

Jeg er sikker på, amtskommunerne vil gå imod forslaget, fordi en forskelsbehandling mellem hf-enkeltfagskurserne og enkeltfagskurserne under almen voksenuddannelse, altså på folkeskoleniveau, som tilhører Kulturministeriet, og hvor der er særskilt hjemmel for gebyr i voksenuddannelsesloven, vil savne enhver begrundelse og vil gøre både Folketinget og regeringen til grin.

Der vil i øvrigt også være meget væsentlige administrative problemer forbundet med at finde ud af, hvem der har fortabt retten til tilbagebetaling inden den 1. november. Der skal nærmest foretages politiundersøgelser på alle uddannelsessteder, hvis vi skal finde ud af det. Den eksisterende ordning er baseret på det modsatte princip, nemlig at depositum udbetales, når uddannelsen afsluttes, og det er let at konstatere, om en uddannelse er afsluttet, men om man har fortabt retten til tilbagebetaling inden 1. november, er ikke noget heldigt kriterium. Hvorfor i alverden har SF sådan et kissejav? Er det her det rene stemmefiskeri til brug på uddannelsesstederne og til aktionsmageri eller hvad?

Altså er det 1968'er-kulturen, vi her skal have genoplivet med djævelens vold og magt? Pr. 1. november får I gebyret tilbage og kan gå ud og købe ispinde, ikke særlig mange ispinde, men et par ispinde kan I gå ud og købe. Er det virkelig SF's heltmodige bidrag til dansk uddannelsespolitik? A sæjer walbekom! Det vil jeg bare sige, og jeg er stolt over at være medlem af en regering, der siger fladt nej til den slags pjat. Undskyld, at jeg siger det.

Loven har en adfærdsregulerende virkning. Den kan vi ikke undvære. Vi har det kæmpeproblem – og det er derfor, at jeg har lidt engagement i sagen – at folk, der melder sig til uddannelser, ofte er meget ubeslutsomme. De slingrer, og de skifter mening; de har ikke taget endelig stilling. Vil de det ene, eller vil de det andet, og hvad vil kæresten, og hvad siger den, man har mødt den seneste søndag, osv.?

Masser af dem, der bliver optaget på deres andenprioritet, bliver dybt ulykkelige, når vi pludselig ringer og siger, at nu kan de komme ind på deres førsteprioritet: Jamen, de har skiftet mening, og nu vil de meget hellere ind på deres andenprioritet osv. Det er udmærket alt sammen, men det ville være fantastisk godt, hvis de, der melder sig, var lidt mere klar over, hvad det er, de vil, og tænkte sig lidt mere om, overvejede det lidt grundigere, undersøgte det lidt nærmere.

Tænk, hvad Spies og Tjæreborg skulle gøre, hvis folk, der melder sig til ture til Kreta og Cypern og Gambia og Thailand, hele tiden gik og ombestemte sig med hensyn til, hvor de ville hen! Det kan de slet ikke leve med, og derfor opkræver Tjæreborg og Spies et tilmeldingsgebyr eller et depositum. Hvis man så melder fra senere end et vist tidspunkt, mister man pengene, og det drejer sig altså om udflugter, som kun koster et par tusinde kroner. Her drejer det sig om udflugter, som koster 10, 20, 30 gange så meget, så med disse beslutninger, i denne administration, er der meget mere på spil.

Der er også fra Folketinget et permanent pres på regeringen, et velbegrundet pres, for at vi udnytter ledigblevne pladser i uddannelses-systemet. Jamen hvis vi skal udnytte ledigblevne pladser, så skal vi altså have folk til at melde sig, når de gør pladsen ledig, når de ombestemmer sig, når de opgiver studiet, og her kan et depositum være en tilskyndelse. Hvis man siger til inden et vist tidspunkt, kan man nå at få pengene tilbage. Det tilskynder til, at man får tænkt sig om før efterårsferien, om man agter at beholde pladsen eller ej.

Vi vil gerne indføre en stand by-ordning i undervisningssektoren. Vi kan selvfølgelig ikke forhindre folk i at skifte mening, men det er vigtigt, hvis man vil skifte studium, at man så gør det så tidligt som muligt, helst før efterårsferien. Så kan man nemlig nå at besætte pladserne med nogen, der står stand by. Men det forudsætter, at de, der har fået pladserne, og som skifter mening, siger til i tide, og hvis ikke vi har dette depositum, de 500 kr., som tilskyndelse til at sige til i tide, hvad har vi så som tilskyndelse?

Jeg kan ikke forstå, at SF ikke kan se, at det er et problem, at SF klamrer sig til, at vi skal have fuldt fjumreår også for folk, der aldrig har åbnet en bog på det uddannelsessted, hvor

[Undervisnings- og forstningsministeren]

de har meldt sig. Når jeg er imod det, så er det jo, fordi det spilder ressourcer, som kunne have været brugt til at uddanne unge mennesker med, og vi har adgangsbegrænsning her i landet, og det bliver vi ved med at have. Man kan ikke skabe plads til alle. Hver eneste krone, vi kan spare, kan vi bruge til ekstra pladser.

Hvorfor i alverden er SF så hjerteløse, at man vil spille alle de penge på folk, som aldrig får åbnet en bog? De skal have et helt års SU; det er i sig selv mærkeligt. Nu vil SF altså heller ikke være med til, at man giver en tilskyn-delse til, at folk siger til i tide. Hvad er det for en holdning, der ligger bag det her? Jeg har næsten lyst til at spørge: Hvad er det egentlig for et menneskesyn? Det er jo noget laden stå til, noget pjat, som SF ikke kan være bekendt.

Det er det mest fjolledede forslag, jeg nogen sinde har set, bortset fra at det altså strider mod finansloven og koster 100 mio. kr. og 30 mio. kr. til evig tid. Hvad får SF for de penge? Ingenting! Man får oven i købet øget uddannelsesspild, og hvis SF vidste, hvor meget uddannelsesspild vi har i forvejen, ufatteligt uddannelsesspild i de videregående uddannelser! Gå ud på Københavns Universitet på Amager en dag kl. 9 eller kl. 17, luk dørene op til auditorierne, og spørg så, hvor mange der egentlig skulle have været der, og sammenlign med, hvor mange der er der!

Hvorfor er SF slet ikke interesseret i, at uddannelsesressourcerne her i landet skal bruges effektivt? Gjørde det noget, at disse privilegerede, som har fået en plads, trods alt mistede 500 kr., hvis de sjuskede med det og ikke fik meldt fra i tide? Hvad er det egentlig, der stikker SF, når man kommer med det her forslag? Hvis interesser er det, SF mener man varetager her? Det er i hvert fald ikke de uddannelsessøgendes!

Frank Jensen (S):

Kan man ikke sige andet, så kan man da sige, at underholdningsværdien altid er stor, når ministeren er ovre i Folketinget og skal kommentere lovforslag eller beslutningsforslag, som er fremsat af andre partier end regeringspartierne. Men sagligheden kunne man godt ønske sig en gang imellem var lidt højere, for historien fra det virkelige liv er jo, at det er ministerens depositumordning, som er bureaukratisk og utrolig svær at administrere ude i det virkelige liv.

Et eksempel fra det nordjyske, hvor to unge mennesker, der er under uddannelsesydelser-ordning og dermed er berettigede til, at socialkontoret betaler deres depositum, møder op på bistandskontoret med deres to girokort efter tilmeldelse til Teknisk Skole:

Sagsbehandleren modtager de to girokort og sørger for, at der nok skal blive betalt, så de kan starte rettidigt. Kommunen gør det, som er praksis, nemlig udsteder en check i bogholderiet, efter at der har været en kontorbetjent ovre med de to girokort i bogholderiet, og sender checken til ministerens depositumadministration på Københavns Universitet, som efter at have modtaget checken sætter en kontorassistent til at skrive tilbage til den pågældende kommune, at man ikke er i stand til at modtage en check; beløbet skal indbetales på det vedlagte girokort. Der er altså efterhånden to gange porto i dette spil.

Da kommunen modtager den tilbagesendte check, skal checken tilbage til bogholderiet og debiteres, og hvad ved jeg, i bogholderiet, og derefter bliver et kontorbud sendt af sted fra kommunen til postkontoret med de to girokort i hånden, efter at man selvfølgelig har haft en kontorchef til at godkende, at man må ændre på sin procedure, sådan at kommunen er i stand til at indbetale gennem giro.

Altså, det her er Knold og Tot, når det ikke har den virkning, som regeringen forudså det skulle have i 1989, nemlig at vi skulle sikre en mere effektiv udnyttelse af ressourcerne.

Selv om ministeren talte højere og brugte kraftigere udtryk, da vi nærmede os det afsnit i ministerens tale, der drejede sig om at dokumentere, at det har haft en effekt, må jeg sige, at argumenterne var ret tynde. Det har de også været i det materiale, Uddannelsesudvalget har udbedt sig fra minister og ministerium til at dokumentere effekten af depositumordningen, som blev indført i 1989. Så lad os nu se, om vi ikke kan tale os til rette om afvikling af denne depositumordning og gebyrordning, når det her forslag kommer i udvalg.

Vi synes fra Socialdemokratiets side, at det er et godt lille lovforslag, SF har fremsat. Det har en rimelig stor virkning, ikke mindst på ministerens temperament, men da også i forhold til de unge mennesker, der i dag er plaget af at skulle betale et depositumbeløb, som vi i Socialdemokratiet anser for at være en salamtak-

[Frank Jensen]

tik for at få indført egentlig brugerbetaling. Ministeren indrømmede da også i sin tale, at den egentlige hensigt var at få en egentlig gebyrordning, som dækkede de almene ungdomsuddannelser, de erhvervsfaglige uddannelser og de videregående uddannelser.

Det eneste område, man fik en gebyrordning på, var enkeltfags-hf. Det er nok den allersvageste gruppe i vores uddannelsessystem, som her bliver ramt. Det er 200 kr. pr. fag. Efter de beregninger, vi har set, betyder gebyrordningen for dem, der gerne vil gennemføre en fuld hf gennem enkeltfagsundervisning, 2.000-3.000 kr.

I Socialdemokratiet ser vi frem til, at vi får afviklet ordningen. Vi har forstået, at der kan være problemer med ikrafttrædelsestidspunktet i det lovforslag, SF har fremsat. Det vil vi gerne se nærmere på under udvalgsarbejdet.

Vi forstår, at regeringen opfatter det som forligsbrud, hvis de partier, der var med i finanslovforliget, går sammen med SF og Socialdemokratiet om vedtagelse af lovforslaget. Det vil vi da helst ikke bringe de partier ud i. Det er ikke Centrum-Demokraterne, jeg tænker på, for jeg har forstået, at de ikke har noget finanslovforlig, men Det Radikale Venstre, som har stået frem og sagt, at de støtter intentionerne bag det lovforslag, vi nu behandler.

Ministeren var stærkt optaget af, at forslaget ville have store økonomiske, provenumæssige, konsekvenser for staten. Det forekommer lidt underligt, når der er tale om et depositum, som i sin helhed skal tilbagebetales til de studerende, som har indbetalt det, hvis de gennemfører deres uddannelse. Det er jo mekanismen. Hvis de ikke gennemfører, har de tabt pengene.

Alle her i Folketinget ønsker – vi har i hvert fald fra Socialdemokratiets side lagt forslag frem i Tinget herom – at få strammet op i forhold til gennemførelsesprocenterne. Det har vi fremsat et beslutningsforslag om så sent som i 1989. Vi ønsker alle at bidrage med ideer og konstruktive bidrag til ministeren om, hvordan vi kan få øget gennemførelsesprocenterne.

Nogle forslag til det var selvfølgelig, at de studerende i højere grad kom ind på de uddannelser, de ønsker sig, at vi får friere adgang og dermed sikrer, at folk kommer ind på den uddannelse, de ønsker sig, at vi måske får nogle bredere optagelsesområder, at vi udnytter de positive resultater, vi har fra Ålborg Universi-

tetscenter og fra Roskilde Universitetscenter med nogle bredere optagelsesområder inden det egentlige specifikke fagvalg.

Det tror vi i Socialdemokratiet er den vej, vi skal gå for at få den effekt, vi alle ønsker os: større gennemførelsesprocenter, lavere frafald. Men denne depositumordning har i hvert fald ikke haft den effekt. Tværtimod har den virket som irritationsmoment og vel også for dem, der har gået på enkeltfagsundervisning, virket som direkte brugerbetaling, hvad Socialdemokratiet tager klart afstand fra.

Eva Møller (KF):

Jeg skal prøve på at afholde mig fra de underholdende momenter, de to foregående talere har. Jeg kunne forstå, at hr. Frank Jensen startede med en Knold og Tot-historie. Sådan som jeg erindrer min barndom, var det i hvert fald udpræget underholdende momenter, og jeg formoder ikke, at det har forandret sig. Det er nok således.

Jeg skal sige, hvilket næppe kan komme som nogen overraskelse hverken for forslagsstillerne eller for Socialdemokratiet, at Det Konservative Folkeparti ikke kan støtte det foreliggende lovforslag. Vi er ikke enige i de præmisser, der ligger til grund for lovforslaget, hvori det siges, at loven ikke har virket efter hensigten.

Vi mener tværtimod, at den har virket efter hensigten, specielt på området de videregående uddannelser, og det er vi glade for i Det Konservative Folkeparti, fordi vi ved, at det er her, vi har meget store og alvorlige problemer med, at der hvert år afvises unge. Det betyder, at jo før vi kan få de unge til at foretage et valg, som virkelig er det, de ønsker sig, jo større mulighed har vi for at sætte nogle andre unge ind på de pladser, som derved bliver tomme. Så på det felt har loven virket helt efter hensigten.

Jeg indrømmer, at når det gælder ungdomsuddannelserne, har samfundet en forpligtelse til at skaffe pladser til alle unge, der ønsker en ungdomsuddannelse. Derfor kan man sige, at dér har vi ikke det tilsvarende problem med unge, der afvises.

Det er derimod vigtigt, at vi dimensionerer uddannelserne rigtigt, at vi sikrer, at der er det rigtige antal pladser på de rigtige skoler og geografisk rigtigt fordelt. Vi mener, at også på dette felt bidrager ordningen til, at vi bruger ressourcerne bedre og rigtigere.

[Eva Møller]

Jeg indrømmer, at specielt på ungdomsuddannelsesområdet har administrationen været om muligt endnu mere besværlig og endnu mindre praktisk, end hr. Frank Jensen nævnte. Derfor er vi glade for, at vi med det lovforslag, SF har fremsat her, og med de bemærkninger, ministeren kom med, får en mulighed for at få gjort administrationen smidigere og bedre på dette felt, så vi bruger færre ressourcer på administration.

Det Konservative Folkeparti ville være betænkelig – så er jeg nok mere venlig, end det kan bære – ved at have undervisning på hf-enkeltfag, som ikke var gebyrbelagt, mens undervisningen på enkeltfag inden for voksenuddannelserne skulle være gebyrbelagt. Vi mener ikke, at det er en situation, som er rimelig og holdbar. Vi er tilfredse med gebyrerne. Vi finder det rimeligt. Derfor vil vi ikke tage skridtet og afskaffe gebyrerne begge steder.

Jeg har nævnt, at vi mener, at loven har virket. Det er en helt almen erfaring – det gælder os alle sammen – at vi tænker os om en ekstra gang, hvis vi skal have penge op af lommen, også selv om det blot er et mindre beløb. Det giver os mulighed for at lave en bedre planlægning og dermed en styrke i måden, vi fordeler vores uddannelsesmæssige ressourcer på, og det er vi tilfredse med.

Som den næstsidste bemærkning skal jeg blot sige, at det ville give mig nogle økonomiske problemer, hvis vi afskaffede gebyr og depositum. Vi ville mangle nogle millioner kroner i år og nogle færre millioner de kommende år, som jeg i hvert fald ikke umiddelbart kan se at vi kan skaffe dækning på.

Vi er som sagt åbne over for administrative ændringer og agter at gå ind med åbent og konstruktivt sind i drøftelserne i Uddannelsesudvalget. Ministeren antydede noget om, at det var muligt, at vi også andre steder kunne drøfte administrative reformer, og det er vi meget åbne over for.

Anders Mølgaard (V):

Det er ganske vist. Det stod endda i flere danske aviser. Nogle unge sultestrejker, nogle unge deler løbesedler ud på banegårde og ved busstoppesteder, nogle unge overnatter på deres skoler.

Avisartiklerne handlede ikke om unge sortes kamp for ligeværdighed i en forstad til Johan-

nesburg i Sydafrika eller kinesiske studenters kamp for demokrati og borgerrettigheder i en gade i Peking eller unge Hongkongbådflugtninges desperate råb om hjælp. Nej, avisartiklerne handlede om nogle unges protester, bl.a. mod et depositum på sølle 300 eller 500 kr., som vi ved er prisen på 10-15 bajere på et diskotek. Det er Danmark, det er oktober 1991, det er bare surt.

Skal man le eller græde? Hvor er egentlig proportionerne? Det er simpelt hen »Keiserens nye Klæder« af værste skuffe.

Men det mest tragiske – eller måske er det rette ord tragikomiske – er ikke den lille håndfuld unges aktioner, som for resten er lidet repræsentative for ungdommen som helhed. Det rigtig tragikomiske er et slingrende og inkonsekvent Folketing. For kun tre år siden vedtog et flertal i Folketinget en depositumordning for at begrænse det enorme spild i uddannelsessystemet. Det er uomtvisteligt, at i hvert fald på de videregående uddannelser har ordningen haft en gunstig effekt.

I modsætning til bl.a. forslagsstillerne finder jeg, at den mest relevante kritik mod beslutningen i 1988 er, at det ikke dengang blev gebyrer, men deposita. Gebyrer ville være mere enkle og på alle måder mere logiske at administrere. Men nuvel, deposita var det politisk mulige.

For Venstre er det vigtigt at præcisere, at hvis et flertal vælger at ophæve de nuværende ordninger, bliver det nødvendigt at finde nye metoder, der kan sikre en optimal anvendelse af vores uddannelsesressourcer, og specielt på de videregående uddannelser.

Men overordnet set mener vi, at det klogeste simpelt hen ville være at stå fast nu og sætte ind på at bruge al vores energi på at effektivisere det nuværende system, som klart har mangler, hvad ministeren også har været inde på. Den politiske slinger, vi har været vidne til de sidste uger, øger bestemt ikke respekten for Folketingets evne til at bevare et længere perspektiv. Jeg synes, vi i denne sag savner ryggrad her i Folketinget.

Hvis nogen fortsat skulle være i tvivl: Venstre er modstander af dette lovforslag.

Køpke Christensen (FP):

Med hensyn til det lovforslag, vi her taler om, skal der i hvert fald ikke herske nogen tvivl om, at det, der hedder gebyrer på skole-

[Køpke Christensen]

uddannelser, ikke er noget, vi i Fremskridtspartiet bryder os om. Det har vi tidligere sagt her i salen, og det siger vi fortsat. Der må i hvert fald kræves skattelettelser samtidig. Man skal passe på, at man ikke konstant indfører brugerbetaling.

Det drejer sig reelt ikke om brugerbetaling i det her tilfælde, for hvis eleverne skulle betale det, det koster, så er det helt andre beløb, vi taler om. Der er ikke tale om brugerbetaling. Brugerbetaling er efter vores opfattelse slet ikke det værste, man har, men samtidig skal der altså være skattelettelser klar. Det er Fremskridtspartiet holdning. Det har det altid været, og det vil det fortsat være.

Jeg vil sige kort vedrørende det aktuelle forslag, at vi må gå imod §§ 1 og 2 med den grundelse, at disse to paragraffer er medvirkende til, at der sker en ophævelse af depositumordningen.

Fremskridtspartiet er af den opfattelse, at denne ordning har været medvirkende til, som flere har fremført, at tilgangen til de forskellige studier ikke har været voldsomt stor. Man har på denne måde kunnet holde tilgangen til en hel masse studier nede, idet ingen har ønsket at prøve på at søge ind på flere uddannelser på én gang, altså hamstringeffekten. Samtidig har depositumordningen givet anledning til, at de uddannelsessøgende har måttet gøre sig kraftige overvejelser om, hvad de som kommende studerende reelt har ønsket sig af uddannelse.

Depositumordningen har ikke betydet en større udgift for de uddannelsessøgende, når man ser bort fra inflation og alternative omkostninger. Det vil sige, at de enkelte studerende f.eks. går glip af renteindtægter eller andet kapitalafkast, de kunne have opnået. De studerende får jo tilbagebetalt deres depositum efter endt uddannelse, altså med eksamen.

Det her system er desværre nok samtidig en ekstra indtægtskilde for statskassen. Vi må gøre os klart, at der reelt er tale om en skjult skat, når vi jo ved, at nogle studerende ikke klarer sig igennem uddannelsen. Samtidig foregår der reelt en ekspropriation af de studerendes mulige indkomst.

Med hensyn til § 3 i forslaget tager Fremskridtspartiet afstand fra den i dens nuværende form. Vi håber, at man kan ændre § 3, så de indbetalte gebyrer konverteres, altså ombyttes til depositum.

Jeg kan ikke lade være med at komme ind på Socialdemokratiets ordførers, hr. Frank Jensens, kommentarer om, at de unge mennesker er plaget af depositumssystemet. Jeg vil nok sige, at dette er et godt eksempel på, at politikere kan overdrive kolossalt. Jeg havde så sent som i går aftes forbindelse med kolleger på skoler, erhvervsskoler, studievejledere, og spurgte dem: Har der været problemer med de her ting? Svarene var faktisk samstemmende: Der har ikke været problemer eller kritik af disse ordninger.

Stadig væk vil jeg gerne understrege, at selve gebyrordningen bryder vi os ikke om. Det er en ekstra skat, som vi tager afstand fra. Jeg kan nævne, at en kollega, hr. H.C. Hansen på Åbenrå Erhvervsskole, udtrykte, at ikke nok med, at der ikke havde været kritik af depositumordningen. Der havde heller ikke været kritik af, at de skulle betale for fotokopier osv. Det synes jeg er kolossalt positivt.

Jeg ved, at ungdommen af i dag slet ikke har den holdning, hr. Frank Jensen omtalte her fra talerstolen. Jeg er overbevist om, at de også kan se, at de økonomiske midler skal komme et eller andet sted fra. De er ikke interesseret i at få mere gæld end højst nødvendigt, idet det er dem selv, der kommer til at betale før eller senere.

Fremskridtspartiet går som sagt imod helheden i lovforslaget.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg har stor forståelse for, at de ordførere, der skal komme senere, gerne vil have overstået debatten, men hr. Køpke Christensen kom med nogle direkte kommentarer til min tale, og derfor er jeg nødt til at besvare hr. Køpke Christensens spørgsmål.

Jeg mener ikke, at de studerende er plaget økonomisk set. Jeg er enig i, at de 300 kr. eller 500 kr. er overkommelige. Det er det principielle i, at man indfører gebyrer og brugerbetaling og depositumordninger, som i deres oprindelige udformning var tænkt som gebyrer. Det er Socialdemokratiet principielt modstander af på almindelige uddannelser som de erhvervsfaglige ungdomsuddannelser og de gymnasiale ungdomsuddannelser og også de videregående uddannelser.

[Frank Jønson]

Det er et princip, det er udgangspunktet for vores uddannelsespolitiske formuleringer. Det kan hr. Køpke Christensen være uenig i eller enig i, det er jeg stort set ligeglad med, men det er vores ståsted.

Det kan efterhånden være svært at finde en linje i Fremskridtspartiets politik på det skattemæssige og udgiftsmæssige område, som giver Fremskridtspartiet nogen som helst berettigelse i det her Ting, når man lader sig sprænge på vedtagelsen af den her skattegebyropkrævningsordning i 1988. Men det må Fremskridtspartiet selv ligge og rode med.

Bente Juncker (CD):

Jeg bliver nødt til at sige, at jeg synes, det er kvikt af SF, at de har fremsat dette forslag, fordi Folketinget har en anden sammensætning i dag, end det havde i 1989.

I 1989 stemte Centrum-Demokraterne imod det lovforslag, der lå fra ministeren på disse områder.

Centrum-Demokraterne er imod depositumordningen. Jeg vil gerne sige, at der er en i gruppen, der er for. Det synes jeg er fair at sige her ved første behandling af SF's forslag.

Men når det er sagt, så vil jeg gerne sige, at vi ikke kan stemme for det her forslag fra SF. For det første mener vi ikke, at vi skal tilbagebetale pengene her i efteråret. Centrum-Demokraterne har et finanslovforlig med regeringen, som vi agter at holde.

Det er også et spørgsmål, om deposita skal betales tilbage i 1992. Hvorfor kan man ikke lade den ordning løbe, så de, der får deres eksamen, får depositumet tilbage? Det er noget, vi gerne vil se på under udvalgsbehandlingen.

Med hensyn til det andet, der ligger i forholdene omkring den prøveforberedende enkeltfagsundervisning, skal jeg sige, at vi stod jo bag gebyret i 1983. Det, vi har stemt imod, er det, der ligger fra 1989, hvorefter man pålægger et gebyr på 200 kr. pr. fag. Det bliver jeg nødt til at vente med at melde ud på til andenbehandlingen.

Så siger ministeren, at det ikke betyder noget osv., og at vi må have et depositum af adfærdsregulerende karakter, for det har Spies og Tjæreborg også. Når man er studerende, skal man altså ikke en tur til drømmeland. Man har først været igennem eksamen. Man har først fået, ja nærmest skabt sig og fået sig en plads,

måske 1. eller 2. prioritet, måske noget længere væk, 3. prioritet, og så har man endelig fået tilkæmpet sig det. Så skal man ud at købe bøger. Så skal man starte. Og så skal man også betale depositum.

Vi har ikke helt den samme holdning til det depositum, og vi ønsker altså at få depositumet afskaffet, lad mig sige det helt klart. Men vi ønsker ikke at gøre det på den facon. Det mener vi ikke er fair over for den siddende regering.

Vi er nødt til at tale noget videre om det her.

Ole Vig Jensen (RV):

Det foreliggende lovforslag om at ophæve den depositumordning, som gælder for en række uddannelser, med virkning allerede fra i år kan Det Radikale Venstre ikke støtte alene af den grund, at det ville være et indgreb i det finanslovforlig, som vi selvfølgelig ikke ønsker at bryde og aldrig har brudt. Derfor kan forslaget ikke nyde fremme med vores støtte.

Når det gælder 1992, forholder det sig selvfølgelig anderledes, for dér har vi endnu ikke indgået et finanslovforlig. Det ville dog være usædvanligt, hvis ikke Det Radikale Venstre også i 1992 påtog sig det medansvar. Og gør vi det, så er der under alle omstændigheder, hvis man skal følge forslagsstillerne, et ikke ubetydeligt statsfinansielt problem. Det erkender vi.

Når det er sagt, skal jeg ikke lægge skjul på, at vi i den radikale folketingsgruppe jo er i den særlige situation, hvad depositumordningen angår; at vort partis landsmøde, vort partis øverste organ, med ganske mange stemmer har vedtaget, at folketingsgruppen skal arbejde for at afskaffe den pågældende ordning. Det har vi selvfølgelig taget alvorligt. Det manglede bare.

Det er også grunden til, at vi gerne vil gå ind i nogle nærmere drøftelser i den kommende tid. Jeg har bemærket, at ministeren har sagt, erkendt, eller hvordan man nu vil udtrykke det, at ordningen ikke har fungeret administrativt tilfredsstillende. Ministeren siger først og fremmest, at det skyldes, at der har været en række indkøringsvanskeligheder. Det må vi selvfølgelig se nærmere på, for begrundelsen for holdningen på vort partis landsmøde var netop, at ordningen var mere end uhensigtsmæssig administrativt. Men det ønsker vi at se nærmere på, og jeg går ud fra, at vi kan få en drøftelse af det under det kommende udvalgsarbejde.

[Ole Vig Jensen]

Jeg noterede også med tilfredshed, at ministeren sagde, at man i ministeriet gjorde sig overvejelser om ændringer, forbedringer af ordningen. Alt det må vi have på bordet og have set nærmere på, men der er ingen tvivl om vort langsigtede mål. Vi erkender helt klart de problemer, der knytter sig til at afskaffe ordningen her og nu.

Jeg vil gerne sige til ministeren, som på et tidspunkt var ganske højt oppe, måske inspireret af debatten fra det tidligere lovforslag, det kan jeg ikke helt afvise, men det var alligevel stærke ord her i oktober at sige, at der er et ufatteligt uddannelsesspild. Hvis det er rigtigt, er udtalelsen jo lidt af en boomerang, for ministeren har jo et meget betydeligt ansvar. Vi andre er ikke ansvarsfrie, men det er stærke ord; jeg kan ikke forestille mig, at nogen her – og i hvert fald ikke mit parti – uden videre vil acceptere, at det er et ufatteligt uddannelsesspild. Men nu ligger der i høj grad et skøn i begrebet naturligtvis, så det skal vel tages med et gran salt.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg har lært, at man skal rose folk, der er i stand til også at bruge erfaringerne, og som kan træffe en anden afgørelse end den, man har bidraget til tidligere. Det synes jeg er flot at Det Radikale Venstre er i stand til, selv om man i 1988 bidrog til vedtagelsen af depositum- og gebyrordningen.

Jeg har også set på den resolution, som det radikale landsmøde vedtog den 14-15. september i Ringsted. Deraf fremgår det, som hr. Ole Vig Jensen hæftede sig mest ved, nemlig de provenumæssige konsekvenser. Det er vi alle sammen optaget af at få løst; det var også derfor, at jeg på Socialdemokratiets vegne sagde, at den del af SF's lovforslag, der vedrørte ikrafttrædelsen og de økonomiske konsekvenser, må vi forhandle om i forbindelse med de finanslovdokumenter, vi nu deltager i.

Det Radikale Venstre angriber alt for ofte – nu kan jeg se, at formanden for Folketingets Finansudvalg også er til stede – Socialdemokratiet for at være økonomisk uansvarlig, så jeg vil citere fra resolutionen. Der står nederst:

»Til finansiering af det tabte provenu peger landsmødet på den uforholdsmæssig store sparede administrationsbyrde.«

I Socialdemokratiet tror vi ikke, at det alene kan finansiere det her. Det viser ministerens tal jo også. Så De Radikale og vi andre er nok forpligtet til at finde det provenu. Det håber vi selvfølgelig at Det Radikale Venstre med deres tradition for økonomisk ansvarlighed vil bidrage til.

Lysholm Christensen (KRF):

Det er Kristeligt Folkepartis opfattelse, at loven om depositum og gebyr har virket efter sin hensigt, i hvert fald når det gælder de videregående uddannelser. Det er vores opfattelse, at ordningen har bidraget til en bedre udnyttelse af de tomme pladser. Vi har kunnet registrere, at det har påvirket de studerendes adfærd. Uanset om man kan lide det udtryk eller ej, har det haft en positiv indflydelse på tilmeldingerne, således at det er mere seriøst. Man har haft nogle mere sikre tal at operere med. Vi har også i ordningen et udmærket redskab, som kan bruges ved ressourcetildelingen til institutionerne.

Når det gælder de videregående uddannelser, mener vi, at ordningen om depositum har været udmærket. Det er muligt, at der skal strammes lidt op på administrationen hist og her, men det må vi finde ud af.

Det er lidt anderledes, når det gælder ungdomsuddannelserne. Der har det ikke virket helt så positivt. Administrativt har der været problemer, og det er vel også lidt vanskeligere her at registrere en adfærdspåvirkning.

Vi er opmærksomme på de administrative problemer, der er i ordningen. Vi medvirker gerne til for at få det skruet sammen, så det kan virke mere hensigtsmæssigt.

Vi har også noteret os de tanker, som ministeren er kommet med om standbyordninger osv. Lad os tage det med i nogle langsigtede overvejelser om ændring af ordningen.

Vi erkender naturligtvis, at vi er med i et finanslovforlig, som også omfatter disse ting. Derfor kan vi ikke lave om på ordningen nu, for der er helt klart nogle økonomiske problemer, hvis man afskaffede ordningen her og nu.

Men lad os se på det i et langsigtet perspektiv; vi vil gerne overveje positivt de tanker, som ministeren er fremkommet med, og vi tror, at vi kan få en fornuftig ordning. Vi er udmærket tilfredse, når det gælder de videregående uddannelser. Der har ordningen haft sin berettigelse.

[Lysholm Christensen]

Vi afviser altså det foreliggende lovforslag.

Rahnbæk Møller (SF):

Denne debat har gjort nogle ting klarere. For det første er det nu sikkert, at der er et flertal, der vil afskaffe depositum. Det er også sikkert, at denne afskaffelse sker ikke som foreslået med virkning for indeværende år. Det bøjer vi os for, for os er det ikke afgørende, om det sker et par uger før eller senere, så vi vil stille ændringsforslag, således at loven først får virkning fra 1. januar 1992.

Tilbage står uklarheden om, hvorvidt de, der har betalt, skal have pengene tilbage eller ej, samt om gebyrerne også bliver afskaffet sammen med depositum. Disse ting står tilbage og afventer udvalgsbehandlingen og den afklaring, der sker dér.

Men jeg vil gerne allerede nu sige, at det forekommer os ulogisk ikke at tilbagebetale depositum af to grunde: Dels betyder det, at man skal bibeholde en overflødig administration i forholdsvist mange år, dels virker det krænkende for retssikkerheden, hvis nogle akkurat nåede at betale, og andre slipper for det. Jeg vil derfor råde til, at vi fuldt ud afskaffer depositum med det samme. Tilsvarende vil jeg selvfølgelig anbefale, at vi afskaffer gebyrerne. Som hr. Frank Jensen sagde, så virker det uforholdsmæssigt tungt for dem, der tager hf som enkeltfag.

Men o.k., der er en debat tilbage. Nogle ting er klare, andre ting er ikke klare.

Ministerens afvisning var ikke uventet, men måske hans ordvalg var lidt uventet. Pjattet var et par af de ord, jeg noterede . . . idiotisk havde ministeren også med, undskyld, det havde jeg overhørt. Der var måske et par ukvemsord, jeg havde overhørt. Det har vi oplevet før, når ministeren er i mindretal, så kan han komme op i de meget høje omdrejninger.

Der er to ting, jeg gerne vil kommentere i ministerens tale. Den ene er påstanden om, at dette skulle gøre det meget, meget lettere at opgøre antallet af aktive studerende og derved være ressourcebesparende. Jamen herregud. Folk er startet og sidder dér et stykke tid og finder ud af, at det altså ikke var det, det var ikke til dyrlæge, de skulle have læst, det var til teolog. Det er der nogle der finder ud af, så holder de op. Så får de jo ikke pengene igen, og det er det, der er pointen i hele depositum-

ordningen. Man får kun pengene igen, hvis man bliver færdig.

Det er derfor, den optælling, ministeren nu foreslår som målestok for antallet af aktive studerende, ikke er en god måde at tælle aktive studerende på. Det gør man faktisk kun på den besværlige måde, man har gjort hidtil, nemlig ved at tælle dem, der rent faktisk deltager i kurserne og ikke melder fra.

Så er der hele spørgsmålet om menneskesyn, som ministeren gjorde meget ud af. Jeg tror, vi alle sammen er enige om, at det er en fordel, hvis der ikke er spild. Det er en fordel, hvis folk gør sig færdige. Det er en fordel, hvis folk ikke skifter studium.

Men ministeren har dette ensrettede menneskesyn, at alle mennesker er ens, alle mennesker kan målrettet lige nøjagtig sætte sig på den plads, hvor de bliver siddende i fem år, og så kommer de ud med et papir på det.

Sådan er mennesker ikke. Der er nogle, der prøver noget, og så viser det sig, at på trods af hvad de troede, var det altså ikke det rigtige for dem. Så er det bedst for dem og for samfundet, at de finder ud af det og kommer derhen, hvor de faktisk hører hjemme.

Der er også nogle mennesker, der af forskellige grunde – der kan ske meget i menneskers liv – bliver slået ud af kurs og derfor forlænger deres studium.

Derfor er jeg i modsætning til ministeren glad for, at vi i SU-lovgivningen har et fjumreår. Hvis vi ikke havde fjumreåret, ville hele SU-systemet kun være for de ensrettede.

Jeg bringer det her op, ikke fordi vi skal stå og diskutere SU her, men fordi ministeren gik ind i en lang diskussion om menneskesyn, og jeg må sige, at ministerens menneskesyn med ensrettede mennesker strider mod mit, og jeg vil afvise det.

De borgerlige ordførere fulgte selvfølgelig ministerens tråd. Fru Eva Møller henviste til, at hvis man afskaffer gebyr på hf-enkeltfag, hvorfor så ikke for voksenuddannelser? Det er jeg helt åben over for. Hvis der er en parallelitet dér, så lad os afskaffe det begge steder, det vil jeg gerne være med til.

Til hr. Anders Mølgaard, der åbenbart havde forstået, at depositum begrænser et enormt spild: Jeg har argumenteret for, at det ikke er tilfældet. Jeg vil da gerne føje til med henvisning til al den snak om Tjæreborg og Spies, at

[Rahbæk Møller]

det nok er en fordel, at når folk køber en billet til Cypern, så rejser de faktisk til Cypern og ikke til Tenerife. Men det er modsat med uddannelse. Der bør man, hvis man finder ud af, at man skulle have været teolog og ikke dyrlæge, så faktisk flytte sig.

Hr. Køpke Christensen, Fremskridtspartiet, kan ikke lide gebyrer. Det er jeg da glad for at høre. Til gengæld vil Fremskridtspartiet gerne have depositum, så vi bliver nok ikke enige om noget fælles forslag.

Fru Bente Junckers og hr. Ole Vig Jensens indlæg har jeg kommenteret. Vi har indlysende nogle fælles berøringsflader. Der er nogle afvigelser. Vi enes jo om datoen, og så enes vi forhåbentlig også om det øvrige.

Hr. Lysholm Christensen, forstod jeg, var enig med ministeren og dermed uenig med os.

Bente Juncker (CD):

Ordføreren for forslagsstillerne har opfattet det helt rigtigt. Problemet er de elever, der har betalt, og jeg vil foreslå, at vi taler med ministeren om det.

Hr. Rahbæk Møller har ret i, at det har noget med retssikkerhed at gøre, om pengene skal betales tilbage i det nye finansår eller hvad. Jeg bliver nødt til at sige, at CD havde et ansvar for finansloven for sidste år, og det får vi sikkert også i år, og vi skal altså ud at finde pengene. Derfor foreslår jeg, at vi taler med ministeren om, hvorvidt det depositum skal tilbagebetales nu. Hvilket beløb drejer det sig om? Eller skal det tilbagebetales? Er det hensigtsmæssigt, at det først bliver tilbagebetalt, når de studerende, der har indbetalt beløbet, er færdige med deres uddannelse?

Jeg vil gerne sige, og det glemte jeg i mit første indlæg, at jeg ligesom ministeren helt klart tager afstand fra de elever, der har aktioneret i denne her sag. Jeg synes, det er helt utilstedeligt, og jeg håber ikke, der er nogen, der tror, at det er på den baggrund, at CD nu kan medvirke til at afskaffe depositum for næste år. Det er det ikke. Vi havde også den holdning, da forslaget var til behandling i Folketinget i 1981. Det ville jeg gerne lige præcisere.

Rahbæk Møller (SF):

Jeg skal selvfølgelig ikke blande mig i, hvem CD vil tale økonomi med. Hvis CD kan få ministeren til at finde pengene, er jeg da meget

indstillet på det. Men jeg vil gerne bemærke, at så svært at finde de penge er det nu heller ikke. I går behandlede vi skatteforslag, og der var et stort provenu på bordet, som foresloges brugt til en hel masse ting, hvoraf nogle efter flertallets opfattelse var rimeligt fornuftige, og andre var det ikke. Der var faktisk et pænt provenu tilovers, der sagtens kunne finansiere det her.

(Kort bemærkning).

Bente Juncker (CD):

Nu synes jeg ikke, det er hensigtsmæssigt at blande de ting sammen. Men jeg vil gerne sige, at vi går altså ikke ind og laver noget, hvor man så skal ud og afskaffe nogle fag, som man gjorde det sidste år på korrespondentuddannelsen osv. Der skal altså ikke laves ulykker på grund af dette, og derfor må vi finde en ordning med ministeren, det vil jeg gerne bede om.

(Kort bemærkning).

Køpke Christensen (FP):

Det, der får mig herop, er ophidselsen over, at eleverne har demonstreret mod denne ordning. Uanset om jeg er enig med eleverne eller ej, så forstår jeg ikke den ophidselse hos CD og undervisningsministeren. Vi lever i et frit samfund, og det må også gælde de unge. Jeg synes, det er i orden, at man protesterer imod noget, man er utilfreds med. Og i øvrigt er det jo et meget, meget, meget lille antal, der har demonstreret, i forhold til det antal, der er under uddannelse, så tag det nu stille og roligt! Vi lever jo gudskelov ikke i de tidligere Østlande.

(Kort bemærkning).

Anders Mølgaard (V):

Blot en lille stilfærdig bemærkning her på falderebet om demonstrationer. Der har været talt en del om, om det er stemmefiskeri, når man er modstander af gebyrer og depositum. Jeg tror, det er en slags antistemmefiskeri, vi ser nu. Jeg tror lige præcis, det har den modsatte effekt af det, specielt forslagsstillerne og de, der står bag forslagsstillerne, har tænkt sig. Jeg har stor tillid til den sunde fornuft hos det store flertal af ungdommen. Jeg tror, det her får en boomerangeffekt. Det store flertal af unge er utrolig økonomisk ressourcemæssigt ansvarlige, og de ønsker ikke øget gældsætning.

[Anders Mølgaard]

De ønsker i det hele taget, at det offentlige skal bruge ressourcerne optimalt. Jeg synes, man skal huske på, at specielt ved sidste valg så vi en massiv fremgang for liberale borgerlige partier specielt på ungdomsuddannelserne. Det tror jeg skal tages som udtryk for, at de unge ikke kan købes, heller ikke på denne måde.

(Kort bemærkning).

Bente Juncker (CD):

Jeg bliver nødt til at sige til hr. Køpke Christensen, at jeg aldeles ikke hidsede mig op over, at nogle havde demonstreret. Det, jeg ville være sikker på, var, at de 57 unge, der havde demonstreret mod det her, nu ikke gik ud og pralede med, at de havde fået et flertal i Folketinget til at afskaffe det, for det har de ikke. Jeg har overhovedet ikke taget hensyn til det. Jeg har taget hensyn til, hvordan vi stemte i 1989. Jeg er ligeglad med, om de demonstrerer. Men jeg har fået en opringning i dag, der sagde: Vi har også været ude at demonstrere mod det. Ja, det har I, svarede jeg, og jeg tager afstand fra det.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Jeg har lidt sære følelser over for folk som hr. Anders Mølgaard, der altid ved, hvordan flertallet tænker. Der må jeg sige: Det ved jeg ikke; jeg har ikke en hemmelig radar, så jeg ved, hvordan folk tænker. Jeg ved, hvad jeg mener – jeg ved, hvad et flertal herinde mener – og sagen var den, at de partier, der dengang var imod depositum, nu er i flertal, og derfor vil vi selvfølgelig have lavet ordningen om. Så enkelt er det.

Så synes jeg i øvrigt, at det er en menneskeret selvfølgelig, at folk viser deres utilfredshed med love, som man er imod.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg skal blot sige til hr. Anders Mølgaard, at hvis vi skruer tiden tilbage til december 1988 – jeg kan ikke huske, om hr. Anders Mølgaard var medlem af Tinget på det tidspunkt – kan alle – i hvert fald vi, der var – huske, hvordan regeringen måtte sno sig i 1988 for overhovedet at få dette lovforslag vedtaget.

Alle kan huske, at ved den første afstemning, vi havde her i Tinget, stod det 67-67, fordi det ærede medlem hr. Breckmann fra Færøerne ikke var til stede, han var i Sydafrika. Regeringen fik udsat behandlingen og fik lovforslaget sendt tilbage til Uddannelsesudvalget, således at man kunne få en ny behandling og en ny afstemning her i salen, så lovforslaget kunne blive vedtaget med én stemmes overvægt.

At der nu så kort tid efter kommer lovforslag om at fjerne det, viser jo bare, at det går ikke at gennemføre lovforslag med så snæver en margin, med én stemmes overvægt. Det er klart, at så kommer det flertal, der er skabt ved det seneste valg, og ændrer på lovgivningen. Det må vi lære her i Tinget. Regeringen må lære, at det er de brede løsninger, som holder længst, og det kan hr. Anders Mølgaard så tage med i sin videre politiske karriere.

Så vil jeg sige til hr. Anders Mølgaard, som gør sig til talsmand for flertallet af de unge: Jeg er enig med hr. Anders Mølgaard i, at de fleste unge er rationelle og handler rationelt. Problemet er blot, at denne depositumordning ikke løser det reelle problem med det store frafald.

Det her kan gå hen og blive en sovepude. Socialdemokratiet fremlagde i 1989 et forslag til, hvordan vi kunne løse nogle af problemerne med frafald og de lave gennemførelsesprocenter. Det er det, vi skal koncentrere os om. Det er det, regeringen skal koncentrere sig om. Det her løser ikke de problemer, det er kun til irritation både for forældre og elever, der skal rende på posthuset og betale, og så skal det tilbagebetales igen, når de har gennemført deres uddannelse. Det er toseri.

(Kort bemærkning).

Køpke Christensen (FP):

Selv om det kan være et irritationsmoment for fru Bente Juncker, vil jeg alligevel lige kort give hende fuldkommen ret i det, der fremkom her. Man skal ikke på nogen måde tage hensyn til demonstrationer. Det kan jeg være fuldstændig enig med fru Bente Juncker i. Dog, kunne man så sige, kommer det an på, hvor mange der er i de pågældende demonstrationer. Det gør det overhovedet ikke.

Men derimod kunne vi måske en anden gang tage en snak om flere folkeafstemninger og så lytte til, hvad flertallet vil. Det er det, det

[Køpke Christensen]

handler om, når vi snakker om større perspektiver. Den diskussion tager vi en anden gang.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg er taknemmelig for, at der i hvert fald ikke er flertal for SF's forslag. Så kom vi så langt.

Så skal vi forhandle om finanslov, om en eventuel ny ordning – en anden måde, hvorpå vi kan begrænse uddannelsesspild – og i den forbindelse i givet fald en måde, hvorpå vi kan afvikle den eksisterende ordning på en hensigtsmæssig måde. Det synes jeg er fornuftigt; jeg indbyder gerne til sådanne forhandlinger.

Jeg er enig med hr. Frank Jensen i, at ordningen på ungdomsuddannelserne er blevet bureaukratisk, fordi pengene skulle betales tilbage. Det er jeg enig i. Mit forslag var også oprindeligt, at de ikke skulle betales tilbage. Jeg mener, at vi med edb, som det nu er planlagt, vil kunne gøre ordningen administrerbar og enkel også i ungdomsuddannelserne, men jeg erkender, at det har været noget bøvl indtil nu. Det er ubestrideligt; det kan jeg godt se.

Men nu var vi lige ved at finde ud af, hvordan det skulle gå, og vi har fået det gjort effektivt og godt på de videregående uddannelser. Hvorfor skal vi så have den slinger? Kunne f.eks. Det Radikale Venstre ikke sige lige så venligt til sit landsmøde: Hør nu her, vi har selv været med til at vælge den ordning frem for nogle andre besparelser, og nu er den altså indkørt, så kan vi ikke lave den slinger og pludselig afskaffe den igen.

Det ville jeg ønske at Det Radikale Venstre havde sagt til sit landsmøde. Det er jo ikke landsmødet, der bestemmer, det er heller ikke mig, men man har lov at fremsætte ønsker. Det Radikale Venstre har jo selv været med til at vælge præcis denne ordning, præcis denne ordning. Det, jeg er så ked af, er den slinger, også den demonstrationskultur, som hele SF's aktion ikke kan undgå at stimulere. Men det bliver vel så 68'ernes sidste krampetrækninger forhåbentlig, sidste gang vi skal se sådan nogle latterlige aktioner rundt omkring. Men sådan er det jo, når politikerne slingrer. Jeg forstår egentlig godt de unge, og jeg er i øvrigt enig med hr. Køpke Christensen: Når bare de demonstrerer uden for skoletiden, så har de min højagtelse, også de, der demonstrerer.

Der er i øvrigt sket en forbedring af demonstrationskulturen. Når man demonstrerer over for mig, kommer man typisk ved 7-tiden, for man skal jo nå hen på skolen kl. 8. Se, det tager jeg hatten af for; det viser, at ungdommen er meget bedre end Folketinget – meget bedre.

Hr. Ole Vig Jensen syntes, at jeg kom lidt for højt op, og han mente, jeg havde ansvaret for dette spild, som han talte om. Nej, hr. Ole Vig Jensen, jeg nævnte udtrykkelig, hvad det største spild er, det er det, vi har, fordi hr. Ole Vig Jensens parti og hr. Frank Jensens parti og hr. Rahbæk Møllers parti desværre trak en meget uhensigtsmæssig SU-ordning ned over hovedet på firkløverregeringen med et helt fjumreår, som garanterede, at man uden at åbne en bog kan trække et helt års SU på det offentlige. Det er lige præcis den form for ungdomspolitik, der fører folk i fordærv, som skaber dårlige vaner, og det er overhovedet ikke menneskevenligt at indrette et SU-system på den måde. Vi har 11.000, der skifter hvert år, og som belønning får de et fjumreår af det alternative flertal i Folketinget. Er det noget at bruge penge på?

Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at jeg er ikke ude på at genere nogen eller piske nogen med afgifter eller noget som helst. Jeg er kun drevet af et eneste motiv, nemlig at fremme ansvarlighed. Det er det, sagen drejer sig om, og intet andet, at fremme ansvarlighed. Det er vigtigt, at vi i skolen fremmer ansvarlighed. Det er vigtigt, at vi, når de unge møder de offentlige systemer, fremmer ansvarlighed, får dem til at tænke på, at deres dispositioner koster samfundet penge, som måske kunne have været brugt til nogle, der har mere behov, at uddannelsesspild kunne have været omsat til uddannelsespladser, at de skylder deres kamrater, de afviste, at sige til, hvis ikke de vil have deres plads. Derfor er det i den sidste ende – og det er derfor, jeg tillod mig at tale om menneskesyn – et spørgsmål om ansvar og moral dette her. Vi kan være uenige, men man skal altså ikke komme og beklukke motiverne hos de partier, som synes, at det her er en fornuftig ordning eller i hvert fald, at meningen med ordningen er fornuftig.

Vi kan altid diskutere udformningen, og jeg kan godt komme med forslag til en lidt bedre udformning – det gør jeg meget gerne – men jeg kan ikke forstå, at et flertal i Folketinget

[Undervisnings- og forskningsministeren]

afviser at fremme ansvarligheden i unges omgang med offentlige ressourcer. Er det virkelig CD's politik? Er det virkelig Det Radikale Venstres politik? Jeg ved godt, det er SF's politik, for der er nogle andre ting, der er vigtigere. Men kom ikke og sig noget om, at det er, fordi regeringen ikke er ungdomsvenlig osv. Det er da meget mere ungdomsvenligt at omsætte spild til undervisning eller til pladser, og det er ungdomsfjendtligt at acceptere, at uddannelsesressourcer ikke udnyttes ordentligt.

Målet for hele min virksomhed som minister er at få de ressourcer, jeg nu engang får, den totalramme, jeg nu engang har som undervisningsminister, omsat til så meget og så god undervisning som muligt og undgå, at en stor del ryger ved siden af til formål, der ikke har med undervisning at gøre. Det er det, det hele drejer sig om. Derfor synes jeg også, at vi måske skal være lidt mere åbne over for hinandens motiver. Selvfølgelig skal regeringen også lytte, og det vil jeg også være tilskyndet af, alene af den grund, at ellers, kan jeg forstå, bliver ordningen totalt afskaffet. Vi skal nok lytte, jeg beder bare om forståelse for de motiver, som ligger bag mit indlæg, hvor jeg prøver at mobilisere lidt argumentation og måske også en smule lidenskab for at forklare, hvorfor det ikke er dårlige mennesker eller mennesker, der ikke vil de unge det godt, som kan finde på at gå ind for det her. Jeg går simpelt hen ind for ansvarlighed i omgangen med offentlige midler. Andet drejer den sag sig overhovedet ikke om.

Fjerde næstformand (Kirsten Jacobsen):

Af hensyn til forretningsordenen er det bedst, at kommentarerne fremsættes fra talerstolen og ikke fra ordførerbordet.

(Kort bemærkning).

Anders Mølgaard (V):

En lille kommentar til hr. Rahbæk Møller. Jeg mener ikke, det er tilfældigt, at netop de borgerlige, liberale partier får en massiv tilslutning netop i de her år. Så sent som i formiddags har jeg været ude på gymnasier og handelsskoler igen, og min fornemmelse er helt klart, at den tendens forsterkes for hver dag, der går, at i dag er det typisk tre fjerdedele af en ungdomsårgang, der stemmer liberalt borgerligt.

Nu siger hr. Rahbæk Møller, at det er grebet ud af luften, at jeg ikke har noget kendskab til det, men nu er det sådan, at vi lever i et demokrati, hvor man sætter krydser, og hvor man laver prøvevalg, og jeg tror også, at hr. Rahbæk Møller må konstatere, at de unge generelt ønsker større ansvarlighed, ønsker større frihed og derfor stemmer liberalt-borgerligt.

Så vil jeg sige, at der er én lille positiv ting ved den SF-aktion, som vi oplever i dag, og det er, at jeg er stensikker på, at de liberalt-borgerlige partier får endnu større tilslutning oven på det her. Jeg vil sige, at generelt er min fornemmelse blandt unge i dag, at det simpelt hen bare er yt at være økonomisk uansvarlig, og det synes jeg at alle uanset partifarve vil gøre klogt i at skrive sig bag øret.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jamen kan hr. Anders Mølgaard da ikke forstå, at unge mennesker synes, at det er tåbeligt – og at deres forældre også gør det – at når de starter på et gymnasium eller en handelsskole, skal de indbetale 300 kr. for efter tre år at få dem tilbagesendt igen? Jamen de møder da op på de dér gymnasier, de møder da op på de dér handelsskoler. Dér, hvor det skulle have en adfærdregulerende effekt, er i forhold til de videregående uddannelser. Vi siger, at det ikke løser problemerne, og at det bliver en sovepude, for der er reelle problemer. Vi mener, at en del af disse skyldes, at en meget stor del af de optagne kommer ind på anden- eller tredje-prioritetsuddannelser og ikke på den uddannelse, de egentlig ønsker sig, fordi vi desværre har et adgangs begrænsningssystem i dag, som skævvrider hele systemet. Vi mener, at man burde lave nogle bredere optagelsesrunder for at løse det.

Vi ved jo også, hvordan denne depositum-ordning opfattes af Venstrefolk. Vi kan se det i læserbreve i aviserne. Venstres kulturudvalgsformand i Pandrup Kommune, Flemming Jansen, som er lektor på gymnasiet i Nørresundby, har skrevet et »Synspunkt« om dette i Aalborg Stiftstidende. Hr. Anders Mølgaard bør læse provinsbladene, hvor Venstrefolkene skriver om deres syn på det bureaukrati, som er lavet i Undervisningsministeriet igennem de seneste ni år.

[Frank Jensen]

Med hensyn til ansvarligheden: Ministeren stemte jo for den seneste SU-reform. Ministeren fik også gennemført ændringer i fjumreåret. Hvorfor står ministeren nu heroppe og hælder en skidtspand ud over sine forligspartnere på SU-området og kalder Det Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Socialdemokratiet for uansvarlige? Ministeren har stemt for SU-loven, og ministeren er den, der, hver eneste gang jeg har brokket mig over dele af SU-loven, som jeg ikke har haft indflydelse på, klandrer Socialdemokratiet for ikke at leve op til at forsvare hele forliget. Ministeren har stået flere gange og hældt en skidtspand ud over sine SU-forligspartnere. Ministeren tænder for den grønne knap ved afstemningen om den seneste SU-lov. Husk det, hr. minister!

Og med hensyn til de unges ansvarlighed: De unges ansvarlighed bygger også på, at samfundet agerer ansvarligt over for dem, og det kniber det med. 22.000 afviste unge mennesker, der ikke kan få praktikpladser! Samfundet må også reagere ansvarligt over for dem. Jeg er enig i, at vi skal have flere til så hurtigt som muligt at melde fra både i forhold til SU-systemet og i forhold til deres uddannelse for at udnytte ressourcerne mest effektivt, og Socialdemokratiet bidrager gerne til at gennemføre, at vi får nogle instrumenter og incitament, men ikke ved denne her depositumordning. Den virker som Knold og Tot.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

I denne sag er det vist mig, der tænker på de afviste, og ikke hr. Frank Jensen.

Med hensyn til SU-ordningen, som vi stemte for, vil jeg minde hr. Frank Jensen om vor korrespondance her i sommer, hvor jeg ikke kunne lukke Aalborg Stiftstidende op uden at se hr. Frank Jensen udsige den ordning, han selv havde stemt for. Jeg skrev til hr. Frank Jensen, og jeg skal ikke sige, hvilket svar jeg fik, men i hvert fald var konklusionen, at det ville hr. Frank Jensen blive ved med. Så sagde jeg til mig selv: Så vil jeg også have lov til at sige, hvad jeg mener om SU-ordningen – så enkelt er det!

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Hr. Anders Mølgaard har åbenbart en tyr-

kertro på, at et forsvar for selv den mest bureaukratiske ordning vil give ham flere stemmer. Den tro vil jeg da gerne lade ham have lov at have.

I øvrigt var det ministeren, der kaldte mig herop, for ministeren talte om, at vi skulle lære ungdommen ansvarlighed. Det synes jeg også alene af den grund, at så kan vi måske engang slippe for at have en undervisningsminister, der er så uansvarlig som den nuværende. Jeg tænker især på omtalen af fjumreåret. Ministeren ved udmærket godt, at SU-systemet kunne ikke fungere uden fjumreåret. Hele uddannelsessystemet ville alene være for en lille gruppe af ensrettede mennesker, der var i stand til med det samme at bestemme sig til, hvad de skulle læse, som aldrig nogen sinde dumpede, aldrig nogen sinde begik dumheder, som mennesker nu gør, eller kom ud for uheld af forskellig art, med andre ord en helt ensrettet mennesketype. Det er alene fjumreåret, der har reddet SU-systemet. Det ved ministeren, og ministeren bliver ved med at tale imod.

Så siger ministeren: Hvorfor anfægter I altid vores motiver? Ja, det kan jeg jo vende om og spørge: Hvorfor i al verden anfægter ministeren vores motiver til at indføre fjumreåret og fastholde det?

(Kort bemærkning).

Ole Vig Jensen (RV):

Debatten trækker ud, fordi ministeren jo frister os over evne.

Jeg har den bemærkning til undervisningsministeren, at jeg vil advare imod, at ministeren vil tage patent på, hvad Det Radikale Venstres landsmøde skal mene, så enkelt er det. Her har vi demokrati, og folketingsgruppen respekterer naturligvis også, at det er den facon, vi arbejder på.

Men jeg beder ministeren bemærke, at vi jo ikke i dag har fulgt vort landsmøde og givet tilslutning til det foreliggende lovforslag. Vi har handlet ansvarligt, mener jeg, i overensstemmelse med, hvad ministeren har af glæde og forventning. Og så skal vi nærmere drøfte det, som jo også er et problem for ministeren, nemlig den kritik, der har været af den eksisterende ordning. Det har vi erklæret os åbne over for. Jeg har bemærket, at det har ministeren også erklæret sig åben over for. Lad os så se, om ikke vi finder en løsning på det problem.

[Ole Vig Jensen]

Så må jeg også sige om udtrykket ufatteligt, at det nu var udtrykket ufatteligt uddannelsesspild, jeg reagerede over for. Jeg tog det nu med et gran salt, for det er jo ministeren, der mere end nogen anden er ansvarlig for det. Sådan er det jo. At der finder spild sted i en stor forretning, vil jeg ingenlunde afvise, det gør der givetvis, men et ufatteligt uddannelsesspild – det vil jeg gerne reagere imod.

(Kort bemærkning).

Køpke Christensen (FP):

Dette bliver mere og mere interessant. Det, der sker, er, at Venstres ordfører går på talerstolen og taler om ansvarlighed – altså økonomisk ansvarlighed – osv. Jeg må nok sige til ministeren, at når man ser på helheden i dansk økonomi, er det vist ikke udtryk for økonomisk ansvarlighed. Derfor er det lidt bluff over for vælgerne at stå her og tale om økonomisk ansvarlighed.

Jeg synes, når man taler om 300 mia. kr. – gælden – så er det jo primært de unge, der en dag kommer til at betale, får disse byrder lagt på sig. Derfor er det ligefrem uanstændigt, synes jeg, at tale om økonomisk ansvarlighed. Det kan man sige om præcis dette her lovforslag, men generelt set er der altså ikke noget tilbage af økonomisk ansvarlighed.

Socialdemokratiet har ført landet ud i kaos, derefter følger Venstre- og konservative regeringer den linie, som er ført tidligere, og så står Venstres ordfører gudhjælpemig her og taler om økonomisk ansvarlighed. Jeg synes, at underholdningen er fuldendt med dette.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Det var hr. Ole Vig Jensens bemærkning, der kaldte mig herop, for, som hr. Ole Vig Jensen sagde, han har ikke i dag lovet at opfylde det radikale landsmødes pålæg. Jeg ville gerne lige finde ud af, hvor meget han egentlig vil bryde dette pålæg. Hr. Ole Vig Jensen sagde, at han ville forhandle med ministeren. Ministeren sagde udtrykkeligt, at han ville forsøge at rette på de administrative skævheder for at redde depositumordningen. Det vil sige, at de forhandlinger, som ministeren lægger op til, er lodret mod det radikale landsmøde.

Nu er det muligvis uinteressant, hvad De Radikale mener, for der ser ud til at være et flertal uden om De Radikale, men jeg er alligevel lidt interesseret i at vide, om hr. Ole Vig Jensen står på ministerens side eller på sit eget landsmødes side i denne sag.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Nu vil jeg aldrig give mig af med at referere fra en privat korrespondance her fra Folketingets talerstol, men da ministeren refererede til vores lille sommerkorrespondance vedrørende Statens Uddannelsesstøtte, skal jeg minde ministeren om, at den lille korrespondance drejede sig om kvartalsreglen ved det fyldte 18. år. Jeg sagde til Aalborg Stiftstidende, at vi ville arbejde for dens fjernelse, når vi havde et flertal for det i Folketinget.

Ministeren angriber her den del i SU-reformen, som vi så sent som i maj måned i år reviderede, og hvor ministeren fik væsentlig indflydelse på fjumreårets udformning med indlæggelse af, at GSK og de supplerende kurser, man skulle have, inden man påbegyndte sit studium, trak fra i fjumreåret. Der blev lavet et forlig, hr. minister!

Forlig har vi en vis respekt for. Det går jeg også ud fra at regeringen har. Man går ikke ud og hælder en skidtspand i hovedet på sine forligspartnere. Den del, som Socialdemokratiet stemte imod, nemlig indførelse af kvartalsreglen, vil vi forbeholde os ret til at kritisere og også lave om, den dag vi har et flertal til det her i salen.

(Kort bemærkning).

Ole Vig Jensen (RV):

For at hr. Rahbæk Møller ikke skal være i tvivl, kan jeg sige, at den radikale folketingsgruppe selvfølgelig vil være i overensstemmelse med sit landsmøde. Ingen tvivl om det. Men tilbage er jo, at undervisningsministeren og den radikale folketingsgruppe dels har den fælles interesse og det fælles ansvar at sikre en ordening, der administrativt ikke kan angribes, som den er blevet, dels har vi et fælles statsfinansiel problem. Det sidste ved jeg at det radikale landsmøde også har forståelse for, men vores langsigtede mål har vi tilkendegivet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Kirsten Jacobsen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Fjerde næstformand (Kirsten Jacobsen):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 24. oktober 1991, kl. 10.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den dagsorden, der er opslået i salen.

Mødet hævet kl. 17.42
